

Două femei trecute de prima tinerețe vorbesc în autobuz. “O să mai aibă vreunul grijă de noi cum am avut eu de tata? Să meargă zi de zi la el, să-i aducă mâncare, să-i facă curat, să-l îngrijească? Să o ia pe mama, cum am luat-o eu la mine, un an de zile?”, întreabă retoric cea mai vocală dintre ele. “De unde...”, spune abătută și plictisită cealaltă. “Ăla mare de-acum latră dacă îl rog ceva. Ce să mai?! Să zicem merci dacă ne mai țin în casă. Mi-am luat gândul de la celelalte. Nu mai are cine să ne facă pomeni și parastase când ne-om duce”, își termină jelanian femeia cea vorbăreață.

Pentru mulți părinți din generația mai veche e la îndemână să arunce acum vina, pentru toate nenorocirile, pe copii sau să suprindă inadecvări din ce în ce mai stridente în viața de familie. Dar foarte puțini dintre ei par suficient de analitici încât să prindă natura problemei sau măcar greșelile făcute în trecut. Pentru că tinerii rebeli, care vor să schime lumea de la zero, nu au apărut peste noapte, parașutați de pe o planetă străină. Ei [au fost crescuți de aceiași părinți](#) care astăzi se plâng că nu vor fi pomeniți în slujbe religioase și au fost educați în aceleași [școli de stat](#) pe care părinții le-au urmat mai demult. Ce-i drept, programele s-au mai schimbat, disciplina a fost relaxată, dar, în esență, tot cu profesorii și dascălii aceia au învățat. Iar acum, dintr-o dată, după un sfert de veac de la marea deschidere democratică, părinții și copiii constată că nu mai vorbesc aceeași limbă.

Rezolvarea paseistă la îndemână este ca vina să fie pusă impersonal în cărca noilor vremuri democratice, spre deosebire de epoca de aur a educației comuniste, când “se făcea carte, exista respect și bună cuviință”. Însă nu ar desluși prea mult lucrurile deoarece dizarmonia familială nu a început de ieri-de azi, chiar dacă în ultimii ani pare să fi devenit cronică.

În literatură apar numeroase episoade de conflict intergenerațional, care survin, în special, după ce junii se întorc de la școli. În cel mai bun roman al său, “Părinți și copii”, Turgheniev creează

un personaj, Bazarov, de referință pentru înțelegerea nihilismului. Tânărul crescut de doi părinți cu mijloace modeste cunoaște o transformare radicală în urma contactului cu ideile radicale vehiculate în facultate, care îl înstrăinează complet de familia sa. Ceea ce surprinde admirabil Turgheniev nu e neapărat metamorfoza lui Bazarov, cât mai ales admirația pe care o stârnește radicalismul său în rândurile părinților. "Ce e de făcut? Tinerii sunt, bineînțeles, mai deștepți decât noi".

Prejudecata este larg răspândită și are legătură directă cu o anumită filozofie a unui progres inevitabil, care valorifică tinerețea indiferent de merite.

Totuși, ceea ce transpare remarcabil, atât la personajele lui Turgheniev, cât și la părinții preocupați de destinul familiei, este absența oricărei interogări serioase asupra rolului pe care îl joacă școala (publică). În mod curent, aceasta este văzută ca o anexă, în cel mai bun caz neutră, a vieții de familie, fără un impact decisiv asupra profilului interior al copiilor. La școală devii deștept și, cu puțin noroc, mai prinzi ceva disciplină, dar nimic foarte rău. Cel puțin nu deliberat. Și, în fond, este cea mai sigură cale pentru a avea succes intelectual și/sau material în viață. Iar de aici, cumva, nu se știe cum, ar beneficia chiar viața de familie.

Situația e oarecum paradoxală, deoarece părinții deleagă creșterea copiilor unor oameni pe care abia îi cunosc la nivel personal și care le vor preda celor mici lucruri despre care habar nu au, de multe ori, nici unii, nici alții. În mod normal, nu ar deborda de încredere, însă școala obligatorie s-a consolidat în conștiința publică ca un reper de neocolit. "Toți am trecut pe aici și nu se poate întâmpla nimic rău. Ba, dimpotrivă". Însă ce nu se observă aproape deloc este că, odată cu fiecare generație, se mai pierde ceva din legătura tradițională și din țesătura fină care ține comunitatea împreună.

Până [mai recent](#), ideile radicale nu apăreau menționate explicit, dar ele existau sub formă de presupoziii și interpretări. Cine nu are încredere, poate deschide orice manual de istorie la secțiunea dedicată Revoluției Franceze sau poate arunca un ochi pe capitolul "romantism" din cărțile de literatură. Ambele episoade sunt subînținse de o versiune Whig a istoriei, iar din ambele tinerii învață despre rolul providențial al indivizilor detașați de contextul istoric. Nu e de mirare că principalii activiști ai schimbărilor provin din facultățile umaniste, acolo unde acquisul educațional a fost importat mai devreme. Astăzi, însă, asaltul are loc în toate domeniile, chiar și în matematică, și țintește violarea profundă a oricărui simț al realității, ca atunci când torționarul îl forțază, în "1984", pe Winston Smith să declare că "2+2=5".

Singurii care au remarcat că școala publică distruge comunitatea și familia au fost [Amishii](#), care, confrunțați cu revolta tinerilor, au trecut la segregare culturală, iar din acel moment micile lor așezări au cunoscut o înflorire remarcabilă.

La noi, din nefericire, oamenii au rămas captivi idealului educației naționale (cel schițat undeva de Cezar Bolliac) sau au trecut, din entuziasm sau din inerție, de partea instrucției cosmopolite. Standardul unei curriculum clasic/creștin nu a prins sub nicio formă, iar ideea școlii de acasă abia dacă a început să facă mici pași.

Situația e critică, deoarece în ritmul accelerat de îndobitocire din școlile contemporane problema nu va fi de supraviețuire a familiei, cât a civilizației, deși cele două sunt destul de legate.

După cum remarca prietenul C. "idealul ar fi privatizarea completă a educației, abolirea tuturor monopolurilor coercitive în domeniu, inclusiv al acreditării și imersarea copiilor într-un 'continuum existențial' sănătos, într-o tradiție compatibilă cu ideea de natură personală a omului și cu ceea ce Părintele Stăniloae numea undeva 'comuniunea care iese din dialogul libertăților'". Însă, până atunci, ar fi un mare progres dacă oamenii și-ar da seama că, pe lângă tablete, telefoane inteligente și televizoare, [școala publică](#) le distruge aproape iremediabil copiii și face [revoluția nihilistă inevitabilă](#).